

tion a l'étude des politiques foncières urbaines⁵ se pueden considerar ya como «clásicos», y como tales son citados, recomendados e incluso marcados como libros obligatorios en varias Facultades y Escuelas Técnicas de nuestro país.

La intención al publicar ahora en España este trabajo inédito de Topalov, *Ganancias y rentas urbanas*, es precisamente comenzar por el principio, proporcionando a todos los que se interesan por el estudio de los problemas urbanos, un texto claro y sencillo en el que se sintetizan las principales teorías sobre la renta del suelo urbano. Después de estudiar sus cinco capítulos: (Ganancias extraordinarias y rentas del suelo en el capitalismo-Sobre la teoría de la renta absoluta en Marx-Diferenciación espacial de los costos y rentas diferenciales-Diferenciación espacial de los precios y rentas de monopolio-Rentas del suelo y dinámica de los precios del suelo en el espacio urbano) la lectura de otros textos (incluso del mismo Topalov) puede resultar mucho más clara. Creemos que el cuidado con el que se ha realizado esta edición con las anotaciones que para el lector español ha realizado el propio autor, han enriquecido este texto que por su denso contenido requiere una atenta lectura.

Carmen Gavira

⁵ Ch. TOPALOV, *Capital et propriété foncière. Introduction a l'étude des politiques foncières urbaines*, C.S.U., París, 1973, 264 pp.

D. SEAMON, 1979, *A Geography of the Life-world*, Londres, Croom Helm, 227 pp.

David Seamon, com tot bon humanista, parteix d'una realitat innegable, flagrant: l'angoixant sensació de desarrelament respecte als llocs i al medi natural que l'individu, avui, conscientment o inconscient, pateix. I, tanmateix, és totalment cert que una existència humana satisfactòria, plena, implica i exigeix l'establiment d'uns llaços amb el lloc en el qual hom ha decidit de viure.

En el marc d'aquesta problemàtica, l'autor es proposa explorar la inevitable immersió del ser humà en el seu «món geogràfic» a través de l'estudi del seu comportament i experiències quotidianes en relació als llocs i als espais en els quals viu i es mou. De fet, no és un interès nou: en les últimes dècades psicòlegs, sociòlegs, urbanistes han tractat el tema. És, però, la metodologia emprada —la fenomenològica— el que distingeix i caracteritza l'assaig de Seamon. La fenomenologia és un mètode d'estudi holístic que permet descobrir i descriure les coses i les experiències —els fenòmens— tal com són i de la manera que se'ns presenten; estudia els fenòmens com a experiències viscudes per l'home i explora els aconteixements de la nostra experiència quotidiana.

Dinou estudiants de la Universitat de Clark (Worcester, Massachusetts), de condicions socio-econòmiques ben diferents i interessats tots ells en descobrir la seva relació personal amb el món geogràfic que els envoltava, es reuniren dues vegades per setmana al llarg del curs 1974-75. Distribuïts en quatre «grups d'experiència am-

biental», en les sessions de treball —totalment enregistrades— posaven en comú les seves pròpies experiències personals en relació a l'espai. L'autor valora molt positivament la creació d'aquests grups, perquè van significar un vehicle ideal d'exploració i descobriment de les dimensions essencials de l'experiència ambiental quotidiana de tots i cadascun dels membres del grup i, alhora, perquè van esdevenir un fòrum de reflexió crítica sobre teories i conceptes de la ciència social i de l'educació convencionals. Aquest llibre és, de fet, un recull dels temes tractats en les sessions, amb els comentaris i conclusions, corresponents, i una valoració de la temptativa metodològica en qüestió.

Tres grans capítols structuren l'obra. Primerament s'analitza el paper del cos, del costum, dels hàbits, de la rutina en la nostra relació ambiental diària; en segon lloc s'aprofunditza en els mecanismes que lliguen l'individu al lloc; finalment, s'estudien les formes, els sistemes pels quals la gent observa, s'integra i «connecta» amb el món en què viu.

L'espai viscut de la persona, és a dir, aquell espai en el qual la persona es mou i viu quotidianament, està en íntima interconnexió amb el moviment del cos. Si coneixem l'estructura experiencial bàsica del moviment, la seva naturalesa essencial com a experiència, entendrem molt millor la importància que té el cos en la nostra relació amb l'espai; és, de fet, la noció de «cos-subjecte» introduïda fa més de tres dècades per Merleau-Ponty.

Com el moviment, el *rest* o «repòs» («tota situació en la qual la persona... roman relativament fixa al lloc i a l'espai

per a un període de temps més o menys llarg», pp. 69-70) és una dimensió bàsica de l'existència humana. L'estructura experiencial essencial del repòs és el *at-homeness* o «sentir-se en casa», sensació habitualment inadvertida consistent en estar a gust amb el món quotidià en el qual un viu i fora del qual hom se sent com a foraster, en trànsit, de pas. Anem on anem i pel temps que sigui, acabem sempre escollint uns llocs al voltant dels quals orientem el nostre món i les nostres activitats espacials: són els *centres*, un llocs que donen a l'individu una identitat espacial. L'arrelament al lloc és una manifestació fonamental del lligam ecomocional home-medi. Seamon, molt encertadament, critica els estudis fets sobre la territorialitat pel fet d'haver tractat l'experiència espacial exclusivament en termes d'influència i de control i haver rebutjat, en canvi, la suggerent faceta de les emocions positives (la topofília de Tuan) i negatives (la topofòbia de Relph) referides al lloc, així com les emocions d'interioritat i d'exterioritat existencials, conceptes bàsics per entendre els problemes sorgits en una era de mobilitat constant i, per tant, de desarrelament espacial continuat.

L'anàlisi de l'*encounter* o «encontre» («tota situació de contacte atent entre la persona i el món immediat», p. 99) constitueix el tercer eix vertebrador del llibre. Cal explorar la integritat experiencial de la percepció just en aquests moments de màxima «empatia», abans que sigui malmesa, desfigurada per teories psicològiques i filosòfiques. Seamon insisteix aquí en la necessitat d'una educació ambiental diferent que permeti a la persona descobrir

el món per si mateix, tal com és autènticament i no tal com d'altres volen que el vegi. Tenim a l'abast moltes tècniques i mètodes per a aconseguir una educació d'aquest tipus. El *zarte Empirie* de Goethe n'és un: com la fenomenologia, el mètode de Goethe consisteix en aprendre a explorar les coses experiencialment, en descobrir-les i entendre-les per si mateixes abans que puguin ser definides i categoritzades per d'altres. L'ecologia fundacional —no l'ecologia de dividends— és un altre camí.

El llibre de Seamon té una triple finalitat. En primer lloc provocar en el lector un interès creixent per a conèixer la naturalesa essencial de la seva pròpia relació quotidiana amb el lloc on viu i es mou. Segonament, servir de marc de referència a totes aquelles persones que viuen en un lloc determinat i es pregunten com ho poden fer per a convertir-lo en un medi més humà. Finalment, recordar als autors de projectes i plans d'urbanisme que no es pot «construir» sense abans haver après a «habitar», a captar l'especificitat de lloc i a integrar-se en ell: l'habitatge modern no

és una resposta al lloc ni al medi en el que s'inscriu.

A tall de conclusió, l'autor acaba amb una crítica a la geografia tenyida de positivisme, preocupada només pels aspectes tangibles, visibles de la relació de l'home amb el seu medi. Per a aquesta geografia «allò que és real, és necessàriament objectiu, quantitatiu» (p. 159), amb la qual cosa allò menys visible, més subtil de l'existència humana és absurdament ignorat. És una geografia que porta inevitablement a la separació de la persona del seu món. La fenomenologia, en canvi, ens permet adonar-nos justament del contrari: «nosaltres som el món, estem immersos en el món com un peix en l'aigua... interpenetrem en el món, ens fonem amb ell...» (p. 161).

Vet aquí un llibre especialment recomanable per a tot aquell qui encara creu que la geografia humanística i fenomenològica és poca cosa més que un seguit de reflexions teòriques sense cap mena d'aplicació empírica.

Joan Nogué i Font